

Právo Evropské unie

1. přednáška

Evropská unie (EU)

- vznikla z ES v roce 1993 na základě Smlouvy o EU, známější pod názvem Maastrichtská smlouva, která navazovala na předchozí evropský integrační proces, jehož počátky spadají do padesátých let 20. století

Idea celoevropského státu

- k jejímu rozpracování a uvedení do reálné praxe došlo ve Francii.
- souvisela mimo jiné s obavami z možné remilitarizace Německa.
- Vůdčími osobnostmi zde byli ministr zahraničních věcí Robert Schuman a zejména jeho asistent Jean Monnet.

Robert Schuman a Jean Monnet

Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)

- Smlouva byla uzavřena v roce 1951 v Paříži pouze ve francouzském jazyce, byla uzavřena na 50 let.
- Vstoupila v platnost v roce 1952.
- byla první organizací založenou na principu supranacionality
- Základním cílem bylo podřídít ekonomickou moc v oblasti těžkého průmyslu nadnárodním zájmům a umožnit 6 zakládajícím členům účast na tomto projektu.
- Čl. státy měly přenést část svých pravomocí, které se soustředily na oblast uhlí a oceli, na nadnárodní orgány.

Nadstátnost neboli supranacionalita

- jsou na tomto principu vybudována Evropská společenství
- je to princip naprosto nový, dosud nerealizovaný, neboť je v protikladu se základní zásadou mezinárodního práva – **zásadou svrchované rovnosti států**

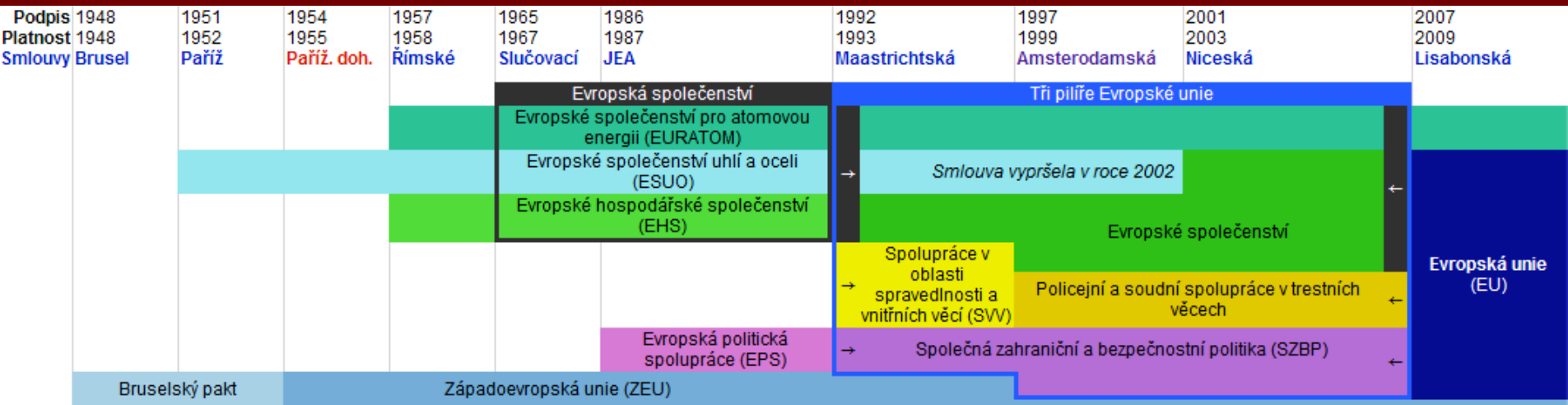
Evropské hospodářské společenství

- založené šesti zakládajícími státy (Francie, Spolková republika Německo, Itálie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko) podepsáním první ze dvou smluv v Římě v roce 1957.
- Vstoupilo v platnost v roce 1958.
- Jeho cílem bylo zajištění nepřetržitého a vyváženého hospodářského růstu, vyšší stability, rychlejšího zvyšování životní úrovně a užších kontaktů mezi členskými státy.
- Prostředkem k dosažení toho široce pojatého cíle měl být společný trh.

Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)

- bylo založeno v roce 1957 v Římě na základě Římských smluv (vstoupily v platnost v roce 1958).
- ÚKOLY:
- investice do jaderného průmyslu
- spolupráce ve výzkumu a vývoji
- ochrana zdraví
- společný jaderný trh
- spolupráce při nakládání s jaderným palivem
- společný postup vůči třetím zemím

Evropská unie – historie, smlouvy

Slučovací smlouva

- byla podepsána v roce 1965 a vstoupila v platnost v roce 1967
- sloučila orgány do té doby existujících 3 evropských společenství (EHS, ESUO a Euratom), které od té doby také začaly používat společný rozpočet.
- Od tohoto data se pro tato společenství začal používat název ES.

Noví členové Společenství

- V roce **1973 jsou přijaty Velká Británie, Irsko a Dánsko.** (31. ledna 2020 Velká Británie opustila EU. Od 1. února 2020 se Velká Británie nacházela v 11měsíčním přechodném období, 2. ledna 2021 došlo k definitivnímu odchodu z EU.)
- V roce 1981 přistoupilo **Řecko** a v roce 1986 ještě **Španělsko a Portugalsko.**

Jednotný evropský akt (angl. European Single act),

- byl přijat v roce 1986, vstoupil v platnost v roce 1987.
- první zásadní koncepční změna základacích smluv
- v preambuli je vyjádřena vůle přetvořit vztahy mezi členskými státy do formy EU
- důraz na respektování lidských práv a vyzdvihuje sociální aspekt ES.

Jednotný evropský akt

- Hlavním cílem JEA bylo dokončení jednotného vnitřního trhu do roku 1992 a identifikoval překážky, které ještě zbývaly k jeho dovršení:
 - fyzické
 - technické
 - daňové

Maastrichtská smlouva

- smlouva o EU byla podepsána v roce 1992 v Maastrichtu zástupci 12 čl. států.
- vstoupila v platnost v roce 1993
- byla uzavřena plnoprávními subjekty mezinárodního práva veřejného – členskými státy ES.
- smlouva především oficiálně zavedla pojem EU, který byl neformálně užíván již před jejím vznikem, a dala mu konkrétní obsah.

Maastricht je nejstarší nizozemské město a hlavní město provincie Limburk.

Maastrichtská smlouva

- Nevyřešila však právně formální stránku – Unie není pojímána jako mezinárodní organizace, a proto nemá právní subjektivitu ani v právu EU, ani ve vnitrostátních právních řádech členských států, a dokonce ani v mezinárodním právu.

Maastrichtská smlouva

- přibývají další 2 pilíře zcela neekonomické povahy – spolupráce v oblasti zahraniční politiky a vnější bezpečnosti a v oblasti justice a vnitřní bezpečnosti
- Zavedla spolurozhodovací pravomoc Evropského parlamentu, i když zatím jen ve velmi omezené míře.
- zavedla zásadu subsidiarity

Princip subsidiarity

- Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie.

Maastrichtská smlouva

- Se vstupem této smlouvy vzniká jednotný vnitřní trh.
- Vnitřní trh zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

Noví členové Evropské unie

- Další trojice nových členů byla přijata již po vzniku Evropské unie (tj. po roce 1993).
- V lednu 1995 byly přijaty státy: Rakousko, Švédsko a Finsko.

Amsterdamská smlouva

- Podepsána v roce 1997 v **Amsterdamu**
- Tato smlouva vstoupila v platnost v roce 1999
- Začlenila Schengenskou smlouvu do právního systému Evropské unie
- Cíle:
 - připravit evropská společenství na další rozšíření počtu členských států a současně vylepšit jejich institucionální systém
 - reforma zemědělské politiky a strukturálního fondu.
 - především boj proti vysoké nezaměstnanosti v Evropě
 - posílení konkurenceschopnosti v rámci globalizovaného hospodářství

Smlouva z Nice

- oficiální název **Niceská smlouva**
- smlouva pozměňující Smlouvu o EU (Maastrichtská smlouva) a Římské smlouvy.
- Byla podepsána v roce 2001 mezi státy EU na zasedání Evropské rady ve francouzském městě Nice
- vstoupila v roce 2003.

Noví členové EU

- K 1. květnu 2004 přistupuje velká skupina zemí střední a východní Evropy a Středomoří (ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Kypr a Malta).
- 1. ledna 2007 vstoupilo do EU Rumunsko a Bulharsko.

Lisabonská smlouva

podepsána 13.12. 2007, Lisabon

- 1. prosince 2009 Lisabonská smlouva vstoupila v platnost.
- **konsoliduje a posiluje EU** tak, jak ji vytvořilo více než padesát let evropské integrace
- posiluje **její akceschopnost, dává více legitimacy, viditelnosti a efektivity** jejím institucím

Lisabonská smlouva

- **cenou** za to je **další oslabení** ryze mezivládního přístupu a formální **suverenity členských států**
- **sloučení „pilířové“ struktury, => vznikne jeden jediný subjekt - Evropská unie**

A) Demokratičtější a transparentnější Evropa

- posiluje úlohu EP
 - **získává nové významné pravomoci** ve vztahu k evropským právním předpisům, rozpočtu, mezinárodním smlouvám
 - rozšíření postupu **spolurozhodování do nových oblastí**

A) Demokratičtější a transparentnější Evropa

- silnější hlas pro občany
 - tzv. „občanská iniciativa“
- větší zapojení národních parlamentů
 - kontrola dodržování principu subsidiarity,
posílení demokracie v postupech EU
- důkladnější rozdělení pravomocí EU/čl.
státy
- možnost vystoupení z Unie

B) Efektivnější Evropa

- efektivní rozhodování
 - hlasování kvalifikovanou většinou v **řadě nových oblastí,**
 - **dvojí většina:** souhlas 55% čl. států a nejméně 65% obyvatel EU
- stabilnější a efektivnější institucionální rámec:
 - trvalá funkce **předsedy Evropské rady** na 2,5 roku

C) Evropa práv a hodnot, zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost

Charta základních práv EU nebude součástí textu Smlouvy, ale bude závazná na základě odkazu.

■ D) Evropa jako globální aktér

- **právní subjektivita EU**

- posílení vyjednávací pozice EU navenek, růst efektivity její činnosti na mezinárodní scéně,

Zatím poslední členský stát EU

- Zatím posledním státem, který přistoupil k EU, je Chorvatsko.
- Přistoupilo k 1.7.2013.

Evropská komise

- je typicky nadstátním orgánem, který podporuje obecné zájmy Unie
- Její funkce tak připomínají funkce vlády v soustavě orgánů státu.
- Je to orgán (instituce) právně nezávislý na členských státech.
- schází se jednou týdně zpravidla ve středu.

Sídlo Evropské komise – Brusel

Pravomoc Komise – iniciativní pravomoc

- předkládá výlučné návrhy legislativních aktů a další opatření rozhodovacím orgánům (Radě a Evropskému parlamentu) a je proto označována za „motor Společenství“

Výkonná pravomoc

- uvádí v život vše, na čem se usnese Rada a Evropský parlament.
- je-li zmocněna Radou, může k aktům sekundárního práva vydávat prováděcí předpisy a tím zajišťovat jejich realizaci.
- je pověřena rovněž výkonem rozhodnutí týkajících se rozpočtu.

Legislativní pravomoc

- má ve výjimečných případech, namísto Rady na základě jejího zmocnění
- je tomu tak především tam, kde se vyžaduje velká operativnost, tedy v oblasti ochrany hospodářské soutěže a několik politik (zejména zemědělské), kde Komise vydává individuální rozhodnutí a normativní **nařízení**

Kontrolní pravomoc

- spočívá především ve sledování dodržování práva EU, a to jak členskými státy, tak jejich subjekty.
- v případě zjištěného porušení Komise zahajuje příslušné řízení proti členskému státu

Pravomoc Komise ve vztazích navenek

- **Ve vztazích navenek** je EU zastupováno Komisí, která sjednává (ale neschvaluje) mezinárodní smlouvy a navazuje a udržuje styky (včetně diplomatických) s jednotlivými státy členskými a zejména nečlenskými a s jinými mezinárodními organizacemi.

Komise - složení

- Skládá se z jednoho státního příslušníka z každého čl. státu (tedy Komisařů je 27)
- jsou vybíráni podle celkové způsobilosti a evropanství z osob, které poskytují veškeré záruky nezávislosti
- Rovněž Komise jako celek je povinna vykonávat své funkce zcela nezávisle.
- Funkční období **je pětileté.**
- Opakovaný výkon funkce je možný.
- https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024_cs

Předseda Komise

- je obdobou předsedy vlády.
- vymezuje směry, v jejichž rámci Komise plní své úkoly, rozhoduje o vnitřní organizaci Komise, aby zajistil soudržnost, výkonnost a kolegiální činnost, vymezuje působnost jednotlivých Komisařů a jmenuje její místopředsedy z řad členů Komise.
- reprezentuje rovněž Komisi.

Předsedkyně Komise - Ursula von der Leyen (Německo)

- Evropská rada ji 2. července 2019 navrhla na předsedkyni EK.
- EP pak nominaci schválil 16. července 2019, kdy obdržela 383 ze 747 hlasů. Zvolena tak byla většinou pouhých devíti hlasů.
- V čele Evropské komise od 1. prosince 2019 nahradila Jeana-Claudea Junckera

Generální ředitelství

- Komise je analogií vlády státu.
- Jednotlivé činnosti Komise jsou rozděleny mezi tzv. **generální ředitelství a útvary (služby)**.
- Jsou odpovědné vždy za určitou oblast politiky Evropské unie.
- jsou řízeny **generálními řediteli**, politicky zpravidla podléhají vždy jednomu z Komisařů.

Věra Jourová

- je česká politička, podnikatelka a právnička, v letech 2014 až 2019 komisařka pro spravedlnost, ochranu spotřebitelů a otázky rovnosti pohlaví v Junckerově evropské komisi a od prosince 2019 místopředsedkyně pro hodnoty a transparentnost v Komisi Ursuly von der Leyen.

Rada

- dříve Rada ministrů, dnes zkráceně pouze „Rada“.
- Je především orgánem rozhodovacím.
- Rozhodnutí Rady mají nejčastěji formu aktů sekundárního práva EU: směrnice, nařízení, rozhodnutí, stanovisek a doporučení.

Složení Rady

- Oproti jiným orgánům Unie nemá pevné složení.
- Je orgánem, v němž jsou zastoupeny čl. státy.
- skládá se z ministrů vlád jednotlivých států, kteří se schází podle potřeby.
- Pokud například Rada projednává otázky týkající se životního prostředí, pak se schůzky účastní ministři životního prostředí každého čl. státu EU a schůzka se nazývá „Rada ministrů životního prostředí“.

Celkem existuje deset rad různého složení:

- Všeobecné záležitosti
- Zahraniční věci
- Hospodářství a finance (ECOFIN)
- Spravedlnost a vnitřní věci
- Zaměstnanost, sociální politika, zdraví a ochrana spotřebitele

Celkem existuje deset rad různého složení:

- Konkurenceschopnost
- Doprava, telekomunikace a energie
- Zemědělství a rybolov
- Životní prostředí
- Vzdělávání, mládež a kultura

Předsednictví v Radě EU

- Předsednictví jednotlivých složení Rady, s výjimkou složení pro zahraniční věci, zajišťují zástupci členských států v Radě na základě systému šestiměsíční rotace.
- Radě pro zahraniční věci předsedá vysoký představitel pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.
- Do 30. června 2023 předsednictví má Švédsko.

Josep Borrell

- je španělský socialistický politik.
- od prosince 2019 vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Budova Justus Lipsius – sídlo Rady EU v Bruselu

Pravomoci Rady

- Schvalovat evropské právní předpisy – v mnohých politických oblastech spolu s Evropským parlamentem.
- Koordinovat hlavní směry hospodářské politiky členských států.
- Uzavírat mezinárodní smlouvy mezi EU a dalšími zeměmi nebo mezinárodními organizacemi.

Pravomoci Rady

- Spolu s Evropským parlamentem schvalovat rozpočet EU.
- Rozvíjet společnou zahraniční a bezpečnostní politiku založenou na směrech stanovených Evropskou radou.
- Koordinovat spolupráci vnitrostátních soudů a policejních složek v trestních věcech

Hlasování v Radě

- Ministři v Radě rozhodují různými způsoby podle toho, o jaké věci jednají. Uplatňují se tři způsoby hlasování:
 - 1. prostou většinou;
 - 2. kvalifikovanou většinou;
 - 3. jednomyslné;

COREPER

- Výbor stálých zástupců členských zemí při Radě EU.
- Množství projednávaných věcí a nutnost vyjasnění a případného sladění rozdílných stanovisek členských států vyžaduje, aby každé zasedání Rady bylo připraveno co nejlépe i po věcné stránce.
- To je úkolem Výboru stálých zástupců na úrovni velvyslanců.

Evropská rada

- (pozor na záměnu s Radou, popř. Radou Evropy).
- je vrcholným politickým orgánem Evropské unie.
- Unii dává nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry a priority.

Složení Evropské rady

- tvoří ji hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise.
- Jejího jednání se účastní vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku
- zasedá dvakrát za půl roku; svolává ji její předseda.
- Vyžaduje-li to situace, svolá předseda mimořádné zasedání Evropské rady.

Charles Michel

- je belgický politik a od prosince 2019 předseda Evropské rady
- v letech 2014–2019 zastával úřad předsedy vlády Belgie

